

พระราชธรรมนิเทศ

ลลิต จันทรามาตี

เรียบเรียงขึ้นจากคำนิยายของ“มัธยมประเทศ”
จากฉบับภาษาอังกฤษ เป็นคติสั่งสอนเด็ก

สำนักพิมพ์ล้มลุกบูค

คำนำ

ข้าพเจ้าไม่ใช่นักเลงหนังสือ และเจ้าบทกลอนโดยนิสัย; ชอบแต่จะอ่านของคนอื่นมากกว่าที่จะคิดแต่งเองรำไป. ฉะนั้นที่จะแต่งอะไรขึ้นให้สำเร็จรวดเร็วทันความประสงค์ในขั้นนี้ จึงใคร่จะระงับความพยายามไว้ก่อน, ทั้งติดธุระทางอื่นมาก แต่มีศิษย์หลายคนมาบอกว่า หนังสือ “จันทรามาติลลิต” ที่ข้าพเจ้าได้เคยพิมพ์แล้วครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ น่าจะยังมีผู้ต้องการอ่านอีก อยากให้พิมพ์ขึ้นครั้งนี้.

.หนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงขึ้นตามเค้านิยายของ “มัธยมประเทศ” จากฉบับภาษาอังกฤษ เป็นคติสังสอนเด็ก. ข้อความบางตอนมีฝอยจากของเดิมบ้าง เพื่อให้เข้ารูปโครงลิลิต แต่ไม่เสียความเดิม.

พระราชธรรมนิเทศ

ภาค ๑

◦ แต่ปางหลังยังมี กษัตริย์ศรีสุริยวงศ์ ทรงพระนามหริศจันทร์ เถลิงถวัลย์ราชย์ ในอโยธยาธานี มีมิ่งมิ่งชื่นงราม นามจันทรามมาตี มียุพราชขงยศ ปรากฏพระนามา โรหิตาศวะ พระภุชงค์นั้นคง ดำรง สัตยะวาที เป็นศรีราชจรรยา ยากจะหาใครอาจ สามารถเปิดทูลองค์ ทรงกลับคำดำรัส แม้นทูลทัด เท้าใด พระทัยไม่ไหวหวั่น มิทรงพริ้นมาตรแมน ประสพทุกข์ชุกแค้น แน่นา ฯ

โคลง ๔

◦ คราหนึ่งศักระไท้	เทวัน
สระเทพเมืองแมน	ทั่วทั้ง
นักพรตพรังพร้อมสัน	นิบาท
นารทมุนีตั้ง	ปัจฉา
◦ ว่ามนุษย์โลกนี้	มีฤา
ที่จะคงวลี	มันไว้
ถ้ามีเช่นนั้นคือ	ใครแน่
ที่ประทุมจ่งได้	เอ่ยนาม
◦ ยามนั้นวสิษฐผู้	บุโรหิต
แห่งกษัตริย์สุริยวงศ์	นั้นแล
ตรัสว่าพระหริศ	จันทระ

ถือสัตยธรรมมั่นแท้	นักเที่ยว
◦ มีผู้เดียวคัดค้าน	คำเธอ
คือพระวิศวามิตร	พรตกล้า
ว่าหริศจันทร์โลอ	เดชเด่น
พระจักทึงสัตย์ผล้า	เกียรติไฉน
◦ ท้าวไทเธอยิงด้วย	ศฤงคาร
อีกอมาตย์เสนา	แวดล้อม
บใช้พระภูบาล	บ่อเบือ
จงรักและพรักพร้อม	กิจสนอง
◦ ปองใดได้ดุจแม่น	พระหวัง
ปมีทรงลำบาก	แต่น้อย
ฉนั้นพระเจ้ายัง	คงสัตย์
ไว้พระยศอาจคล้อย	มุสา
◦ ลองคร่าห้สมบัติให้	ทั้งเพ
นำพิบัติสู่องค์	อีกให้
ทรงเซซัดพเน	จรท่อง
พระจักเทิดสัตย์ได้	แน่ฤา
◦ ฮื่อถ้าทำเช่นนั้น	เปนไฉน

ร่าย

◦ ฌกกาลนี้ขอย้อน ถึงภูธรหริศจันทร์ ครอบครองชันตสีมา อโยธยารุ่งเรือง ด้วยพระเบรื่องปรีชา
ดำเนินราโชบาย มุ่งหมายธรรมเปนหลัก ทวยราษฎรรักพร้อมใจ จงรักในพระองค์ มุ่งแต่กระทำกิจ
อันไม่ผิดนิยม แห่งบรมกษัตริย์ ชัตติยมหาศาล ปวงภัยพาลบ่เบียดเบียน คัดตูลูกเกรงเดช ไพรชเทศแซ่ช
รื่อง พระกฤษฏากิจก้อง ท้วทั้ง เมทนี นุ่นแล ฯ

โคลง ๓

◦ บังอรศรีสุรางค์	นางจันทรามาศีไชรู
จงรักภักดีได้	บาทบงสุ
◦ ทรงเปนที่ปรีक्षा	ร่วมราชะกิจมากแล
คู่พระบารมีแท้	แน่นอน
◦ เอกอรเปนตัวอย่าง	ทางอำรงสัตย์หมั่น
ภารตะชนทุกชั้น	สรรเสริญ
◦ เยินยอเกียรติเทวี	ราชินีแม่เจ้า
ตั้งแต่ไฟนตราบเท้า	ปัจจุบัน นี้นำ ฯ

โคลง ๔

◦ หริศจันทร์พระราชผู้	เพ็ญยศ
ใครจะเริ่มมหาพลี	กิจตั้ง
ให้เชิญเหล่านักพรต	เพริดตะบะ

พร้อมชาติติยะราชทั้ง	เทพไทย
◦ ไปประชุมแน่นห้อง	พระโรง รัตนแล
ครั้นประจวบศุภสมัย	ฤกษ์ล้วน
พระเสด็จออกโถง	รับแขก
ประณตเทพฤณีถ้วน	ทุกตน
◦ จุมพลพลาถวัลย์ด้วย	ไมตรี
แต่กษัตริย์สูงศักดิ์	เหล่านั้
ทรงตอรับด้วยดี	ทั่วหมด
โภชนาเลือกพื้น	มอบเสวย
◦ เผยโองการโปรดให้	แจกทาน
แก่คณะพราหมณ์ชี	เทพเจ้า
อีกทวยราชภูริบริวาร	วานิช
ครบตระกูลสี่เค้า	บุราณ
◦ กาลนั้นถ้วนทั่วผู้	ปรีดา
ต่างเปล่งถ้อยถวายพร	ไม่น้อย
ขอให้พระราช	เจริญสุข
ปกเทศหล้ากว่าร้อย	รอบปี

โคลง ๓

◦ ฤๅชีวิศวามิตร	สถิตอยู่ณที่นั่น
ประสพโอกาสหมั้น	เหมาะดี
◦ ที่จะใช้เล่ห์กล	ให้โกศลรัฐเจ้า
ต้องประภาษวากย์ว่า	มูสา
◦ ปราบรณแล้วทันที	พรหมฤๅยาตรเยื้อง
ผินสู่จะเพาะเบื่อง	พักตรา ท่านนา ฯ

โคลง ๔

◦ ดูราราชาเจ้า	จอมปราณ
ในพิธีมณฑล	นี้ไซรั
หากอาตมจะขอทาน	สักสิ่ง
จะพระราชทานให้	ตั้งฤๅ
◦ คืออาตมะจักตั้ง	พิธี
เพื่อประกอบบัญญัติ	กิจเรื่อง
แต่ธนทรัพย์หามี	พอไม่
บพิตรต้องช่วยเปลื้อง	ปลดเชษฐ
◦ ภูเบนทร์ฟังว่าแล้ว	ยินดี
ทูลตอบวิศวามิตร	ว่าได้

จำนวนเท่าใดมี	โปรดบอก
ข้าพระเจ้าจักให้	ดังขอ
◦ พอฟังตรัสบัดนั้น	จอมพรต
สมคิดจึงเปรมปรา	โมซแปล้
พลางทูลแต่ทรงยศ	หริศ จันทรแฮ
เงินที่ขอนั้นแล	หนึ่งกอง
◦ มองตั้งแต่ภาคพื้น	ภูวดล
สูงจดชืดนภา	กาศกว้าง
ให้ราชบุรุษยื่นบน	หลังคช รัตนแฮ
จับเพชรเม็ดหนึ่งขว้าง	เหวียงสูง
◦ คุ่งไต่เพชรเม็ดนั้น	ถับถึง
แค่นั้นแหละชืดสูง	สุดแล้ว
แห่งกองทรัพย์ที่พึง	มอบอาตม์
กองแต่ภาคพื้นแผ้ว	ปถพี
◦ ศรีโกศลรัฐได้	ฟังขอ
เสียท่าแล้วพระทัย	อัคอื่น
แต่ครั้นจะผัดรอก	ก็จัก
ถูกเทพทุกช่วงชั้น	ครหา